

RAZSODBA V ZADEVI STAVBINSKIH DELAVCEV PODANA.

DELAVCI PROTESTIRAJO PROTI NJI.

Delodajalci so zadovoljni in vriskajo veselja.

Chicago, Ill. — Še nikdar ni pobena razsodba, ki jo je podal od delavcev in podjetnikov izbrani razsodnik, povzročila toliko nezadovoljnosti med delavstvom kot razsodba, katero je podal sodnik Landis v zadevi stavbinskih delavcev.

Da so delavci nezadovoljni z razsodbo, je lahko razumeti. Landis je kot razsodnik znižal mezo za izvedbo delavcev od 20 do 22 odstotkov, za stavbinske tekače pa od 22 do 32 odstotkov. Nekateri delavci bodo zdaj prejeli tako mezo kot pred vojno.

Delavci se pa ne jeze toliko zaradi meze, ampak nova pogodba govori, da se na stavbah porabi material, ki so ga izdelali, unijski ali nedeljski delavci. Napredni stavbinski delavci izjavljajo, da je to udarec delavski solidarnosti in drobljenje delavskih strokovnih organizacij.

Druga točka je, ki delavci niso zadovoljni z njo, da ima stavbinski podjetnik pravico najeti neorganizirane delavce, ako ni organiziranih. To je priznanje odprte delavnice, pravice delavci, kajti podjetnik se bo prav lahko izgovoril, da ni mogel dobiti organiziranih delavcev, kadar jih ni hotel najeti. In če podjetnik to izvrši, mu delavci ne bodo mogli da živijo, dokler je ta pogodba v veljavi, ker se na drugem mestu prepovedane stavke. Kadar bo delo dokončano, pa podjetnik ne bo plačeval groša, kakor bo razsodilo o njegovi zadevi.

Ko je bila čitana razsodba, je bila sodniška dvorana natisčena. V nji so bili zastopniki strokovnih organiziranih delavstva in podjetnikov. Ko je bila razsodba prečitana, so zastopniki delavstva močno zapustili dvorano, podjetniki so jo pa z glasnim krikom podprali.

Po prečitani razsodbi je rekel Thomas Kearney, predsednik Sveta stavbinskih delavcev: "Nimam kaj reči o razsodbi, dokler se ne vrši protesten shod, ki je sklican za petek zvečer."

Po kratkem molku je pa nadaljeval: "Mislim, če lahko pokažemo sodniku Landisu, da so nekatere meze, ki jih je določil, nepravilne, da jih izpravimo. In to je vzrok, da se skliče shod."

Ko je Kearney govoril te besede, je pa dejal F. E. Davidson, predsednik Društva arhitektov, da je razsodba čudna.

Razsodba se ne tiče vseh stavbinskih delavcev. Temarski delavci se v začetku niso pridružili razsodbi. V teku razpraz so pa nekatere organizacije izstopile in so izjavile, da ostanejo na strani. Spoznalo se, ako ostanejo v krogu, da delavci izgube pravice, ki so si jih priborili še pred več kot dvajset leti. Med temi organizacijami so pleskarji in sobni slikarji, umetniki in kleparji. Vse te stroke imajo močne organizacije in organizirani so vsi delavci, kar jih je v mestu. Organizacijo kleparjskih delavcev si je že več kot pred dvajset leti pridobila pravico, da se meze povsod enake, pa če delavce dela v delavnici ali pa zunaj na stavbi. Ta organizacija je spoznala, če sprejme razsodbo, da se delavci razdele v delavce, ki delajo zunaj na stavbah, in v delavce, ki delajo v delavnici. To bi bilo pomorno cepljenje delavstva v dve organizaciji, kar ne more imeti drugega kot zle posledice za delavsko strokovno gibanje.

V sredo zvečer so nekatere organizacije obdržale svoje redne seje. Na teh sejah je bilo slišati precej kritike proti razsodbi. Nekateri delavci so vpraševali,

VSOTA KROŽEČEGA DENARJA JE PADLA ZA 50 CENTOV NA OSEBO.

Washington, D. C. — Denarni močnejšek povprečnega Američana je imel v avgustu 59 centov manj kakor v juliju. Zakladniški department javlja, da je vsota krožnega denarja, ki je 1. julija t. l. znašala \$53 na osebo, padla 1. septembra na \$52.41. Vsaga denarja je krožilo pred enim tednom nekaj čez pet milijard dolarjev.

ARMADE BREZPOSELNIH NA POHODU V ANGLIJI.

Tisoči delavcev zahtevajo dela, kruha in denarne pomoči.

IZGREDI V BRISTOLU.

London, 8. sept. — Armade brezposelnih delavcev v Angliji so danes na pohodu. Po vsaj deli korakajo tisoči brezposelnih pred mestne hiše, predvsem pred urade občinskih odborov za oskrbo revnejših in zahtevajo pomoč v živilih in denarju.

Več ko 5000 brezposelnih delavcev je včeraj prekorajšilo hiše v Walesu in dospelo v Tredgar, kjer so zahtevali od občinskega odbora za oskrbo revnih, da naj skrbje za njihove žene in otroke. Procesija je bila več ko eno miljo dolgo in delavci so korakali po štirje skupaj. Med potjo skoci vsi so tekli gospodinje iz hiš in dajale brezposelnim kruh in druge stvari.

V Conventryju je 5000 brezposelnih navadilo na urad odbora za revne in zahtevali so denar za prenočišče in večerjo.

Velike demonstracije so se vršile v Liverpoolu. Okrog 10.000 brezposelnih je prikorakalo pred mestno hišo in zahtevalo župana. Župan se je pokanal in z objubo, da jim preskrbi delo, je pregovoril brezposelce, da se odpravijo.

V Bristolu so bili burni prizori, ko so policisti napadli 2000 brezposelnih, ki se niso hoteli umakniti izpred mestne hiše. Policaji so pričeli pretepati delavce s koli, zadnji pa so pograbil, kar je kdo mogel, sekire, železne drogeve, kamenje in druge predmete. Boj je trajal več minut. Mnogo oseb je bilo ranjenih in veliko aretiranih. Vse kipe na oknih hiš v doletni ulici so bile pobite.

Ministrstvo za javno zdravje je zavrglo ukrep odbora za oskrbo revnih v Islingtonu, ki je sklenil, da bo plačeval \$13.50 na teden brezposelnim delavcem. Minister je informiral odbornike, da so odgovorni za vsak peni, ki so ga že izplačali.

Volilci londonske občine Poplar so na velikem javnem shodu vredo zvečer sklenili, da hišni gospodarji ne prejmejo niti centa stanarine toliko časa, dokler bodo občinski odborniki v zaporu. Odborniki — sedemnajst po številu in vsi socialisti — so bili vrženi v zapor, ker niso dali davka za mesto, dokler ne prejmejo brezposelnih delavci zahtevane tedenske podpore. Ves denar, ki ga ima občina, je namenjen za podporo brezposelnim.

"Daily Herald" poziva delavce v drugih občinah, da naj posnemajo Poplar in enotavno prenehajo s plačevanjem davkov in stanarine, dokler ne dobe pomoči.

Delavci brez delavnega časa plaša je kakor vojak brez suknjo. Naročite se in širite svoje glasilo "Prosveta".

zakaj ni v razsodbi določen najvišji profit, ki ga sme vzeti stavbinski podjetnik. Drugi so rekli: "Doli s profiti stavbinskih podjetnikov in gradnja hiš in poslovanje se bo scenila bolj kot pa z rezanjem delavske meze." Pogodba je v veljavi do 31. marca 1922.

SPANSKI PRESTIŽ JE PROČ.

UDARNO JE DOBIL V SEVERNI AFRIKI.

Španska vlada se poslužuje vseh sredstev za zmanjšanje svojih vojakov.

Madrid, Španija. — Upor v Melili, ki je končal s porazom za špansko vlado, je uničil španski prestiž. Vlada se skuša na ta način pred španskim ljudstvom izveči iz kaše, da trdi, da bi se nobeni drugi, tudi močnejši državi ne godilo nič boljše v Afriki pod enakimi razmerami.

Špansko gospodarstvo je še nekoliko na psu. Take revščine nikjer na svetu med delavstvom kot je v Španiji. Ta revščina pa ni od danes, ampak je zelo stara reč. Poraz v Afriki je vplival tudi na delavske mase, ki vidijo v tem porazu popolno neizpolnjenost španske vlade.

Ko so došla poročila o porazu, je bila vlada v veliki zadržki, kaj naj dobi vojaštvo, da ga odpelje v Afriko. V Barceloni je veliko vojaštva. Ali od tukaj se vlada ne upa umakniti vojaštva, ker se boji oborožene vstaje od strani ljudstva. Drugje pa tudi nima preveč vojaštva in tako se je poslužila zgodovinske in verske legende, da vpliva saj na tisto ljudstvo, ki prepustila drugim, da zanj mislijo. Ouredila je, da tekoč odpotuje polk, ki nosi ime "Cavadogna" v Afriko na pomoč tepnim španskim četam. Do Cavadogne so baje prodrli Mori na svojem zmajevskem pohodu proti severju v osmem stoletju. Tukaj so Mori doživeli prvi poraz. Takoj so skovali legendo, da je bila zmaga izvejevana s točko pomoči. Legenda je tako učinkovala na nevedno špansko ljudstvo, da je Cavadogna postala bojska pot. Torej vlada se je odločila za ta polk najprej, da vpliva na mišljenje vrašovernega ljudstva. Kadar se mora vlada poslužiti takih zvijač, tedaj je jasno, da se nahaja v škripih.

Opozicija proti pustolovski vojski v Afriki pa vseno narabala. Opozicijski pravijo: "V Maroku je bila zgrajena fina, moderna železnica. Zakaj se pa tako železnice ne zgrade doma, kjer jih je bolj potrebujemo?" Opozicijski tudi di niso držali krišem rok, ko je vojaštvo odhajalo iz Madrida v Afriko. Priredili so velike demonstracije, katere skuša vlada omalovžiti. Na svoji strani ima tudi nekatere tujecemke častniške poročevalce, ki lažejo svetu, da te demonstracije niso bile vpoštevane vrčne.

Če španska armada doživi še en poraz, se bo španska vlada kmalu prepričala na svoje lastne oči, koliko so bile vredne protidemonstracije pri odhodu vojakov v Afriko. Doživeli lahko kaj takega, kot je doživela italijanska vlada, ko je bila italijanska armada pod vodstvom generala Baratella tepena v Afriki od zamorških plemen. Lahko pa doživi še kaj hujšega. Špansko ljudstvo strahuje, vlada pa podpira pustolovščino v Afriki, od katere bodo imeli koristi le španci in tuji kapitalisti, kajti domačinom v Afriki ne more konkurirati tudi na pol sestradani španski delavec, ki se izredno dobro počuti, če na njegovo miso saj enkrat v mesecu pridejo kolački iz turšine moke.

Mehiška vlada bo primena kmalu? Mexico City, Mehika, 8. sept. — Listi javljajo, da so v teku nova pogajanja z Združenimi državami za priznanje Obregonove vlade. Vest ni uradno potrjena.

VRHNE

Chicago in okolica. V soboto nestalne in delevno. Lahki južni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24 urah: najvišja 75, najnižja 70. Sonce izide ob 6:23, zaide ob 7:12.

RUDARJI V TERRE HAUTE PROTESTIRAJO PROTI VOJSKI V W. VIRGINIJI.

Terre Haute, Ind. — (Federated Press.) — Rudarji v tem okrožju so na javnem shodu na Delavski dan sprejeli in poslali predsedniku Hardingu in justičnemu tajniku Daughertyju protestno resolucijo proti pošiljanju zveznih čet v West Virginijo. Resolucija se glasi, da Baldwin-Feltsovi detektivni morajo biti izgnani iz omenjene države, toda zvezne čete ne bodo tega storile. Resolucija tudi poziva Johna Lewisa, da pozove rudarje po vsej Ameriki na generalni štrajk, če oboroženi pretepači ne zapuste W. Virginije.

RUDARJI V W. VIRGINIJI APELIRAJO ZA POMOČ.

Lastniki rudnikov bi radi spravili par sto rudarjev v dolg asper in na vialice.

UNIJA SE OBRAČA NA VSE DELAVCE.

Charleston, Wa. Va. — (Federated Press.) — Rudarji v Zapadni Virginiji, ki se nahajajo v istem boju z lastniki rudnikov in njihovimi privatnim četam, se obračajo na vse delavce v Združenih državah s prošnjo, da naj pripevajo v sklad za obrambo njihovih tovarišev, ki se nahajajo v zaporu. Obrambna liga v okraju Mingo je razposlala apel na vse delavce in civilne organizacije v Ameriki; apel je podpisan po Fr. P. Snyderju, uredniku "West Virginia Federationista", in Fred Mounayju, tajniku blaginjskega 17. distrikta Združenih rudarjev ameriških. Apel, katerega je potrdila Westvirginjska delavska federacija, ima sledečo vsebino:

"Dne 2. septembra 1921, pridne sodna obravnava proti sedemnajst rudarjem, ki so branili zakon v okraju Mingo v maju 1920. Vsi so obtoženi četih prestopkov. Dva obtožena, Sid Hatfield in Ed Chambers, sta bila umorejna na stopnicah sodnega poslopja v Welehu; ubili so ju Baldwin-Feltsovi detektivni, dasiravno sta bila neoborožena in sta prihajala v tempel justice, da odgovorita na zavetniško obtožbo proti njima.

V okraju McDowell je obtožen petnajst ali dvajset drugih rudarjev in vsi se zavedajo, da bodo umorjeni, kadar se prikažejo pred sodiščem. Odvetnik, ki je zagovarjal Hatfielda in Chambersa, je prošil gubernorja, da naj da zaščito njegovim klijentom, pa je ni dobil. Šerif v okraju McDowell je bil naprošen, da naj preskrbi protetelejo — toda šerif je bil na dopustu tisti dan, ko sta bila Hatfield in Chambers umorjena. Njuni morilci morajo prejeti zaslužen kazni in obtoženi morajo biti zavarovani. V okraju Mingo je bila sklicana posebna veleporota, ki bo izrečena v okraju Pocahontas na temelju novega zakona, katerega je sprejela legislatura, ki je pod kontrolo lastnikov rudnikov. Ta zakon je bil sprejet z edinim namenom, da sloni vrat alchege-mu stavkarju v okraju Mingo, če je mogoče. Prejeli smo informacijo, da so lastniki rudnikov najeli najprejiganejske advokate, ki bodo vplivali na veleporoto, da obdolžijo vse odbornike rudarske unije, ki so količkaj imeli opraviti s stavko v dotičnem okraju, in da se nekateri vodilni odborniki poženjo na vialice.

V okrajni ječi Williamsonova, W. Va., se zdaj nahaja 123 rudarjev, proti katerim ni nobene obtožbe. Ječa nima prostora za več ko 29 oseb lahko si torej mislite, v kakšnem stanju so siromaki, ki so stlačeni v omenjeni luknji. Vrhovno sodišče West Virginije nam je odreklo prošnjo za "habeas corpus", na podlagi katerega se bi morali omenjeni rudarji izpustiti iz zaporu. Zdaj smo se pritožili na sodni glav živine in da gre vsako le-

GRADNJA TRANSKONTINENTALNE AVSTRALSKESKE ŽELEZNICE.

KAPITALISTI BI RADI DOBILI SMETANO PRI TEJ GRADNJI.

Transkontinentalna železnica je tudi strategičnega pomena.

Adelaide, Južna Avstralija.

Avstralija že ima eno transkontinentalno železnico od vzhoda do zahoda, zdaj pa potujejo poslanci zveznega parlamenta prek ogromnega teritorija od juga proti severju ali pa narobe, da dobe podatke za gradnjo nove transkontinentalne železnice, ki bo razdele jug in sever. Na jugu se zdaj železnica razteza le do Oonadatta, na severju pa do Pine Creek. Vmes je pa daljša va 1140 milj, ki ni preprečena s železniško progo in na kateri se poslužujejo velblodov kot edino prometno sredstvo, ki je pa zelo drago.

Avstralsko nazaj v leto 1896, vidimo, da so razni kapitalistični sindikati delali, ponudbe vladi Južne Avstralije, da zgradi transkontinentalno železnico. Kapitalisti so seveda zahtevali ogromne koncesije v zemljiščih, kot so to storili ameriški kapitalisti, ko so v Združenih državah gradili transkontinentalno železnico. Za osemdeset milijonov akrov sveta se je šlo. Vlada ni sprejela takih ponudb in tako je ostala gradnja transkontinentalne železnice od juga proti severju odprto vprašanje do današnjega dne.

Severni teritorij je bil pod jurisdikcijo vlade Južne Avstralije do leta 1911. V tem letu je ta teritorij prišel pod zvezno jurisdikcijo. Zvezne oblasti so se pričele takoj pečati a projektom, da se zgradi železnica od Pine Creek proti jugu. Kapitalisti so zopet pričeli prihajati s vsakovrstnimi ponudbami, ki so pa vse take, da smetana ostane za kapitaliste. To je povzročilo, da se je zvezna oblast odločila, da prepotuje del odseka za javna dela centralno Avstralijo, da tako zbere podatke, kje naj teče transkontinentalna železnica.

Za gradnjo Transkontinentalne železnice govorijo razni razlogi. Posebno povdarjajo strategično važnost te železniške proge in pravijo, da se lahko hitro prepelejo vojaške čete z juga na sever, kjer ima Avstralija 1,200 milj meje ob Indijskem oceanu. Vpravi takih razlogov govore, da smo še daleč od dneva splošne razorožitve, čeprav se prireajo razorožitvene konference. Kapitalistični družabni red je oče imperijalizma, imperijalizem je pa vojni izzivač. Dokler ne bodo najbolj kulturne in civilizirane države odpravile kapitalističnega načina proizvodnje, toliko časa postojati vojna nevarnost kljub vsemu pacifističnemu blebetanju.

Inženirji zopet sodijo, če se zgradi ta železnica, da se odkrijejo mogoče bogate rudniške plasti, kajti svet je bil dozdaj prav malo preiskan.

Sedanja preiskava je dognela, da imajo nekatere kompanije izredno velike koncesije. Tako ima neka kompanija v najemu osem tisoč štirjaskih milj sveta, ki so peča z živinorejo. Ta kompanija plača le en šiling najemnine od ene štirjasko milje na leto.

Med temi mogočnimi kapitalisti, ki imajo toliko sveta v najemu kot eno kraljestvo, žive mali živinorejci, ki imajo manjše kose sveta v najemu. Ti mali živinorejci niso naklonjeni tem velekapitalističnim živinorejcem, kajti ravnanje teh ogromnih kapitalističnih živinorejskih postaj potrošijo več denarja v mestih za gorilnik, kot pa za kopenje vodnjakov in vodovodnih naprav. Kako velike so take kapitalistične živinorejske postaje, razumemo, če vemo, da se na eni sami taki postaji pase sto devetnajst tisoč glav živine in da gre vsako le-

LIGA NARODOV JE PRIENALNA SOVJETSKO VLADO V RUSIJI.

Zeneva, Švica, 8. sept. — Liga narodov je včeraj pripoznala sovjetsko vlado. V Moskvi. Tajnik lige je naznanil, da je bila pred kratkem v glavnem stanu lige registrirana mednarodna pogodba med rusko sovjetsko trgovsko delegacijo in Ameriško pomožno administracijo.

TISOČE TON AMERIŠKIH ŽIVIL ODHAJA V RUSIJO.

Voditelji pomožne skole so odpovali v pondeljek.

NASIČEVANJE OTROK V PETROGRADU.

New York, N. Y. — (Federated Press.) — Prednja straža štaba ameriške pomožne misije je odpovala v Sovjetsko Rusijo z aduji pondeljek s parnikom "Olympic" pod vodstvom polkovnika Williama N. Haskella, ki bo osupno vodil pomožno akcijo v Rusiji.

Pet tisoč ton živil je bilo že odposlanih iz New Yorka; drugi tisoč ton čakajo v pristaniščih in vrhutega so dobile podružnice Ameriške pomožne administracije v Evropi nalog, da pošljejo ostale zaloge živil v Hamburg in Riga čim prej mogoče. Haskell je dejal pred odhodom, da volikor more on pomagati, ne bo nobene posebne skrupe v pošiljavanju.

Kar se tiče transportiranja živil, je Haskell naredil sledeči načrt:

"Ako so ruske železnice v slabem položaju," je rekel, "bomo uporabili veliko število tovornih avtomobilov in obenem se poslužimo železnice kolikor bo mogoče. Petrograd in Moskvo lahko dosežemo po železnici iz Rige, vendar pa naše operacije ne bodo obsežne v okoljih teh dveh mest glavno je, da hitro dosežemo Volgo. Moje osebe obdelajo vsa večja delavstva, ki nimajo političnih in verskih predsodkov. Naša naloga je, da nahranimo dnevno milijon otrok, to se pravi, da jim damo vsaj eden jedilni obrok na dan, tako da jih ohranimo pri življenju in preprečimo, da ne zaostanejo v telesnem razvoju."

Haskell je odločno izjavil, da se ne bo odziral na nobeno tujo vlado, ki morda pošlje pomožno misijo v Rusijo, niti na agente lige narodov, ki obiščejo gladovne provinice, pač pa je pripravljen kooperirati s takimi agenturami. On nima nobene bojzani, da ne bi delal spoznavno s sovjeti. Z njim je odpoval profesor Archibald Carry Coolidge s univerze v Harvardu, ki bo posredoval med Ameriško pomožno administracijo in sovjeti. Druge ameriške organizacije, ki so že in ki še bodo prišle pomagati v Rusijo, dobe svoje kraje, kjer lahko delajo "po svoje" na olajanje bede in boleznj vsled suše in lakote.

Petrograd, Sovjetska Rusija, 8. sept. — Tukajšnji zastopniki Ameriške pomožne administracije so odprli javne kuhinje za otroke in bolne matere. Sovjeti so ujudno sprejeli ameriške zastopnike, toda priredili niso nikakršnih demonstracij. Ko so prišli prvi parniki z ameriškimi živili v petrogradsko luko, ni bilo nobenih sprejemov. V (Dalje na 3. strani).

to s take postaje deset tisoč glav živine na živinski semenj. Na Artungi ali saj blizu nje se nahaja tudi zlato. Domačini prilijejo po vsakem delevnem milivru majhne koščke zlata, ki jih zamenjajo v denar ali blago. Seveda niso zamore povedati, kje jih najdejo, ker se zavedajo, če izdajo svoje tajnost, da jih ne bodo več pobrali zamore, ampak zlato bo pograbseno za lastnino belopoltnikov.

Potovanje poslancev bo trajalo najmanj tri mesece.

Ob nastopih meseca avgusta je imela tvrdka ZAKRAJSEK & ČESARK za seboj dve leti trdega dela in pa tudi uspeha.

Oktrog 1. avgusta 1919 je njen ustanovitelj Leo Zakrajsek prišel v New York iz Milwaukee, Wis., sam si fignopolval potrebna zastopstva, odprti urad in se lotil dela z zvihanimi rokavi v zavesti, da to čuo in postano in vsajrnoo delo mora prineeti uspeh.

V roku dveh let je ta tvrdka odpravnila v Evropo nad petnajst sto potnikov, nad petsto potnikov je prišlo z njenim posredovanjem iz starega kraja in blizu tristoletni dolarjev je bilo poslanih skozi njeno roko.

V dveh letih je iz skromna potniške pisarna postalo bančno podjetje, ki posluje pod državnim nadzorstvom in ima svoje direktorjane z Ljubljano, Mariborom, Zagrebom, Tratom in Dunajem.

Za ta tako lepi rekord bodi v prvi vrsti izrečena zahvala številnim prijateljem in zagovornikom.

Na podlagi domodanih pridobitev pa je ta tvrdka danes bolj kakor kdaj poprej v stanu biti na službo onim, ki:

- ki potujejo v domovino,
- ki žele dobiti svojiz iz starega kraja ter onim,
- ki hočejo poslati denar v stari kraj, kakor tudi onim,
- ki imajo hake druge posle s starim krajem.

Za vse nadaljna podjetja se obrnite na:

ZAKRAJSEK & ČESARK

INCORPORATED
Slovenska bankin
70-315 Ave., New York City

DR. M. MILGOJEVIC
 prijevodnik slovenske in
 latinske medicine na
 417 Ward Street,
 PITTSBURGH, PA.

UDOVICA.

POVEST IZ 18. STOLETJA.

Napisal I. E. Tomić. Poslovenil Stefan Knave.

(Dalje.)

Podžupan Salé je naposled tudi sam pričel misliti, da vrag ne spi. Ko so mu javili, da je že dovolj ljudstva zbrano, je šel podžupan s sodnikom med nje, obkrojen od huzarjev, ki so se okrog njega poigravali na čilih konjih; gledajoč z mrkim očesom na kmete, kakor da jih nameravajo prestrašiti.

"Kaj je z vami, ljudje?" je prejel podžupan z ostrim glasom in medias res. "Čujem od vaših strani, da vas je obšel neki peklenski duh, da stiskate skupaj glave, in da se rotite, da murrate proti gosposki, da je ne marate več poslušati, ne pozdravljate je gledate jo prezirljivo in preklinjate očitno... Ali se hočete upreti, vi nesrečniki?"

"Bog ne daj!" se je oglasilo nekaj glasov.

"Tih, dokler jaz govorim," se je zadržal podžupan. "Hočete se zvesti z Vlasi v varaždinski županiji? Ali ne? Hočete, da vas, kakor njih, polove in zvežejo, in na to denejo na kance?"

Podžupana je prijel hud kašelj od napornega govorjenja ter je prenehal. Kmetje so uporabili to priliko, da so pričeloma tiho, a na to vedno glasneje in naposled zelo buče prepričevali gospoda podžupana, da oni ne mislijo nič hudega, da so pokorni, da se ne upirajo napram nobenemu, da bodo mirno prenašali, kar jim je naloženo, a hlog, ne oni, naj plača vsem ki jih mučijo in tlačijo.

Zatrjevanje kmetov je bilo tako enodušno in na videz nedolžno da podžupan videl pred seboj sama nedolžna jagnjeta, ki ne bi niti vode skatili.

"Pa se vendar vaša gospoda pritožuje čez vas," je rekel podžupan malo bolj z milim glasom, "kaj vendar imate proti svoji gosposki?"

Ko je vprašal, so se oglasile ženske in odriivale so molke v stran. Na to vprašanje odgovorile one mlajšim gospodu podžupanu.

"Joj, vaša milost. To bi vam mogla vse polno povedati," se je oglasila prva najbolj jezna baba, ostrih neprijaznih črt na obrazu in pričela govoriti tako glasno, kakor da bi se bala, da ji podžupan prestriže besedo. "Ne ve se, kdo je hujši naš gospod, ali njegova gospa podžupanja; to je pravi vrag v človeški podobi."

"Lahot baba!" je zavrnil podžupan.

"Ni laž, temveč gola resnica, božja resnica!" so zavpile vse ženske naenkrat, in baba je nadaljevala: "Zastonj ji moramo, kadar ji le pade v glavo, delati, na vrtu, v kuhinji povsod; moramo ji prati in hraniti očičve; za njo moramo presti predivo, po simi za njo dajati vsako deseto gos, purana ali pišče; vse to ji moramo donášati v grad...!"

"Nehaj vrag babji!" je zavpil jezu podžupan, udaril je z ного ob tla. "To so samo babje govornice, poznam vas! Kar vi delate za gospodo, to mora vedeti vsa svet, a kar vi dobite od nje, tega se ne spominjate!"

"Dobivamo dovolj batin", je zaklical nekdo iz množice, in vsi so se zasmejali, da se še sam podžupan ni mogel vzdržati, da se je malce nasmehljal.

"Vidi se, da se vam ne godi hudo, ko imate še šalo in smeh," je rekel podžupan porabivši priliko, da se še enkrat poslovi od kmetov. "Ljudje, le pamet imajte! Ne bodite neumni, in mislite na nevarnost, ki vas more zadeti vsak hip. A ve ženske, zavežite si jezike, in vi moški, pazite se, da vas ne zavedejo neumne ženske glave."

Po teh besedah se je podžupan obrnil ter se odpeljal s svojo kočijo. Podžupan se je odpeljal drugi dan s istim spremstvom pod Kalnik, kjer je našel še bolj pohlevne ljudi, in posebno še ženske so niso pritoževale z nobeno besedico.

"Čemu govore o vstaji?" je govoril podžupan svojemu sodniku, ko sta se vračala iz Kalnika. "Sami ste videli, da to ljudstvo še sanja ne o tem, kar se mu predbaeva. Ničesar niso zapazili, prav nič in tako tudi sporočim vcebanu!"

Siromak Salé, kako se je varal! Čeprav je obetal Rafaja, da dobro odpre oči, vendar ni nič videl. Res je, da so kmetje potuhneli, ko so videli med seboj podžupana s huzarji. Hlinili so se in delali, ali človek bistrega pogleda — in to Salé ni bil, — bi takoj uvidel, kaj je resnica na njihovih trditvah.

Kmetje so bili veseli, da so tako zvito preslepili podžupana. Gledajoč za njim, ko se je vozil nazaj v Kriševce, so se zlobno smejali v Ravni, kakor tudi v Kalniku, rogačoj se gosposki:

"Glej, glej! Nekaj so zavohali, dobro, da vemo! Sedaj je treba še preje zasukati rokave, pa naj bo, kar hoče!"

Kmetje so se začeli shajati čim dalje bolj gosteje, ali zelo oprezno in še to samo po noči v skrivnih krajih. Njihovi ovadhi in seli so prenašali vesti po blatu od sela do sela in ščuvali kmete na upor.

Gospod Rafaj je imel boljši nos od svojega tovariša Salé. Tiste dni, ko je preživel na svoji graščini, se je prepričal, da je vsak hip laburhne upor med kmeti.

Kar so ravnala kmetice pred podžupanom govorile o njegovi leni, to je on vse natanko čul, pa je sprevidel, da ne sme držati križem rok. Gospod Rafaj se je pripravil za vsak slučaj.

Neposlušnega in nezvestega špana je odpustil, a mesto njega je vzel drugega, ki je lieumerško hlinil svojo svetobno napram njemu; sicer je pa bil, kakor vsi drugi.

Gospod Rafaj je napačno storil ker se je sedaj odpustil špan postavil na čelo nezadovoljnih.

Zadnje dni svečana 1755. je dal gospod Rafaj naložiti na vozove vse, kar je bilo vrednega v ravnem gradu in to bi se bilo moralo pred zoro, da bi nihče ne videl, odpeljati v Varaždin. Ostalo pa je prepustil volji božji in oskrbi novega špana. Predno se je odpeljal iz Ravne, je še napisal pismo vcebanu Rauchu, kjer mu je rekel, da ne ve, kaj mu je sporočil Salé, a da se boji, da se Salé moti nad kmeti in da gotovo napačno obvesti vcebana. "Jaz sam", je zaključil Rafaj pismo, "sem bil osebno tam, videl sem na lastne oči in morem zatrditi vaši veličnosti, da se ne izvrši srečno!"

Dobivši službeno izvestje od podžupana Saléa in privatno od svojega znanca Rafaja, ni vedel vceban, kaj naj ukrene. Stvar se mu je zdela sumljiva; nameraval je iti osebno v Kriševce, da vidi, kdo ima prav.

A do tega ni prišlo! Kmetje so prehiteli vcebana ter se preje uprli, nego je on prišel do njih.

Dne 24. svečana je pričel biti plat zvona v ravnem cerkvi v znak obče ustaje. Kakor da so prilezli iz zemlje, so se prikazovali besni obrazi ljudi, oboroženih s puškami, sekirami, vilami in kosami.

Vse je hitelo k cerkvi, kjer so se zbrali v nekaj minutah v velikem številu, žugali in pretili. Tudi njihove žene so se jim pridružile da bodo za pričo, kadar pojde za gosposko kožo.

Odpušeni Rafajev špan Mihajl Kušič je stal na čelu upornikov.

"Za mevoj, ljudje!" je zaklical bivši krajski sluga, videč toliko jeznih obrazov, "haja na Sgrad! Plenite, palite, ubijajte, kar vam pride pod roko! Ne imajte namiljenja s temi prokletimi gosposki, kakor ga tudi oni niso imeli s nami!"

Vihteč visoko v zraku puško, je vodil Mihajl Kušič uporne kmete proti Rafajevemu gradu. Tuleč ko divje zveri so hiteli kmetje na grad. Prihodnji jih je čakal novi špan ter jim vročil ključice od gradu in pivnice, proseč drage brate, da tudi njega vprejamejo v svojo sredo.

Prišlo je sedaj plenjenje. Kakor divje mačke so se razpršili po gradu, grabelj in plenec, kar jim je prišlo pod roko. Največ jih je bilo v pivnici, kjer so pričeli piti in razglašati vno, da je bilo na večer pivnice že prazna. Opijeni so hleva, svinjake — vse. Ko so se vse pogrebnili, da ni bilo nobene vrednosti več v gradu, so zapalili grad in gospodarska poslopja. Starodavni Rafajev grad se je spreminjal v velik požar, in kmetje so pozdravljali ogenj s divjim vriskom, vaseleč se, da je padlo v prah in pepel to proketo grajsko gnezdo.

Zamoyana ustaja se je širila na okoli kakor lava.

Takoj drugi dan se propali in oplenili isti kmetje grad Vuksa Jelačića in Ignjaca Katernera, čegar ženo toliko da niso ubili; komaj se je rešila s begom. Tako je šlo od gradu do gradu. Zapalili so tudi Jaleč, grad Hadrovičev in ostudaj so odhiteli uporniki na sam Gradec, posnetvo zagrebške škofa.

Oskrbnik škofov ni pričakoval, da bi se kmetje drznili napasti sam škofov grad. Šaj jim škof ni ničesar zakrivil, a bil je vendar njihov vrhovni pastir. A kaj se meni za to pobesnelo ljudstvo! Škof je grajšak, kakor vsi drugi; ima kmete, s katerimi postopa ravno tako, kakor vsak drug plemič; s plemiči drži in tudi on anuje narčne za uničenje kmetov — torej; ne priznaje mu, temveč opleni, poži in odhaja, kar je njegovo! V gradu je bilo veliko število svobodnih kmetov, ki bi ulegli pokazati kmetom pot naprej do škofovega gradu; in tudi ti niso slutili, da bodo uporniki tudi pri njih počenjali grozodejstva, kakor v Ravni in njeni okolici.

Uporni kmetje so navallili na škofov grad in pred očmi nepripravljenih in prestrašenih svobodnih kmetov, so ga oplenili od strehe do temelja in ga zažgali na to. Nobenemu ni padlo v glavo, da bi se protivil pobesnelim kmetom.

Škofov oskrbnik je vtekel preko vinogradov naravnost v Zagreb, kjer je še istega dne javil to veliko nesrečo svojemu gospodu. Škof Tauzi je bil ves iz sebe od same jese. Nekdanji dubički poveljnik je hotel takoj oditi v svoji kočiji v Gradec in se takoj spoprijeti s kmečkimi psi in izrodi, kakor jih je krstil v svoji jez. Komaj so ga odvrgli od tega vratolomnega dela, predočivši mu, da bi mogel ta korak plačati s lastno glavo, ker uporniki ne gledajo ne na ugled, ne na čast njegovo. Škofu ni preostajalo drugega, nego da je sporočil vcebanu v Lužnici, naj pride takoj v Zagreb na posvetovanje.

Medtem so prihli še slabši glasovi. Okoli Vrbove je nastala druga ustaja, kateri je bil na čelu Hadović, oskrbnik grofa Patačića. Ti uporniki so oplenili Vrbovce, zažgali poslopja vdove barona Aleksandra Patačića, na to so se požgali vse plemiške pristave okrog Dijaneže in grad grofa Ljudevita Patačića v Rakovecu. Na to so se obrnili, plenec in požigajoč, preko Novega mesta in Negovec pod grad Bisag, posnetvo kraljevega svetovaleca Antona Jankovića, da ga uničijo in napravijo iz njega prah in pepel.

V istem času, ko so se dvignili kmetje v Ravni in okoli Vrbove, so se uprli kmetje okoli Kalnika. Tem je naseloval Patačićev špan Keler; oplenili in požgali so gradove in plemiške pristave v Lovrečini, Pongračcu in Preski, za tem Thalec, posnetvo jezuitov, Brežane in Bogačevno, grad predednika judicijarne tabule, Magdalenića.

Kmetje so delali po dogovoru; uprli so se na en hip in grozno iznenadili svojo gospodo. Na smrti preplašeni plemiči so zbežali brezobzirno na druge gradove, širč žalostne vesti o uporu kmetov. Mesta Koprivnice in Kriševci, ki sta bili obdani z zidovjem, a še bolj Zagreb in Varaždin, so bila polna bežečega plemstva, ki je v hitri pohralo najvrednejše stvari in zbežalo v ta mesta.

(Dalje prihodnjik.)

NOVICE IZ JUGOSLAVIJE.

Vajeniški domovi. V ministarstvu za trgovino in industrijo se snujejo načrti za vajeniške domove v vseh večjih mestih v Jugoslaviji. Svrha teh domov je, da se vajenci vzgoje za bodočnost na zdrav podlagi. (Kakšna "zdrava" podlaga je tu mišljena, res ne vemo.)

Jugoslavanski tisk. Glasnik stavka v "Novi Evropi" izhaja v Jugoslaviji 218 političnih in gospodarskih listov, od teh v Sloveniji 32, ter 430 časopisov, od teh 85 v Sloveniji.

Otvoritev delavskih zbornic. Iz Belgrade poročajo: Na podlagi odloka ministrskega sveta in uredbe o delavskih zbornicah se otvorijo delavske zbornice v Sarajevu, Ljubljani, Splitu, Zagrebu in Novem Sadu. Te zbornice se bodo bavile izključno samo z gmetnimi in socijalnimi vprašanji delavcev.

Požar v Poženku. Dne 31. julija je požar uničil posetneč Frančiški Jagodje v Poženku hlev, akednj in hišo, avinjak s pražiči, šupo in več voz poljskih pridevkov. Škoda cenijo na 30.000 kron.

Sula v Srbiji. Poroča se, da je v nekaterih srbskih okrožjih nastala velika suša; valed česar se čuti pomanjkanje krme za živino.

Polisam v Bosni. "Riječ" poroča iz Banjaluke, da so bile tamkaj demonstracije proti komunističnemu poslancu Lastriću, kateremu so demonstrantje demolirali stanovanje.

Pridelak oliv v Bosni in Slavoniji. Letos so olive v Bosni in Slavoniji obrodile za 30—40 odstotkov manj ko lani. Cena avstrijim olivam bo 50 D za 100 kg. Prekuhanega sadja je še mnogo lanskega, valed česar ga letos ne bodo toliko prekuhali.

Zamodba v Šilajevem vleisdañnjakem procesu. se je razglasila pred zagrebškim sodiščem. Dr. Milan pl. Šulaj je obsojen na 10 letov.

JUGOSLOVANI
Lahko tako poslati svojo rodbino, svoje matere, mamo sedaj njim poslati

DENAR
predajamo priročno kupačevino in simi. Kmeti pošiljajo denar obkrite se name na simi. Jan, pošiljate

krona—dinarje—dolarje
je najlažje enost.

Predajamo simi. Opremljam vse. bane pošto. Sprejemam denar na hranilnice in plačujem po 4% obresti.

EMIL KISS, bankir,
128 Second Ave., New York.

PROSTI ČAS
porabite za učenje angleščine, ki vam bo služila vsa poznejša leta. Kupite Angloslovenški besednjak. Cena \$5.00. Naročite na naslov:

Dr. F. J. Kern,
66302 St. Clair ave.,
Cleveland, Ohio.

V JUGOSLAVIJO
Najlažje vrnite v vse dele Jugoslavije. Dajte dobro znamo. Sprejete vse na svetovni. Vsi prejemniki prave. Vse ugodnosti modernih parobrodov.

RED STAR LINE
Odpluje vsak teden

Port	Ship	Departure
Panama	1. Okt.	1. Okt.
Colon	12. Sept.	12. Sept.
San Pedro de Macoris	15. Okt.	15. Okt.
Sanchez	22. Sept.	22. Sept.
Sanchez	29. Sept.	29. Sept.

AMERICAN LINE
MANCHUKUO 1. Okt. 1. Okt.
MONGOLIA 12. Sept. 12. Sept.
MINNEKANDA 15. Okt. 15. Okt.

WHITE STAR
ADRIATIC 1. Okt. 1. Okt.
OLYMPIC 12. Sept. 12. Sept.

INTERNATIONAL MERCANTILE MARINE COMPANY
128 Second Ave., New York.

Chicago, F. C. Brown, West. Pac. Agent, 14 North Dearborn St. in pri lokalnih agentih.

in pol leta ječe. Rudolf Vidak na 4 leta, Josip Spoljanec na 2 leti in 4 mesece. Fran Skodorac na 3 leta, Jakov Petrić na 3 leta, Dragotin Caboršak na 3 leta, Pavel See na 12 let, Milan Galovič na 6 mesecev, Ivan Kovačić na 6 mesecev, Gabrijel Krubak na 6 mesecev, dr. Ivan Pšar na 2 mesece pogolno za eno leto. Trije obtoženci so bili oproščeni.

VAŠE KNJIGE.

Zajedalo. Povest iz življenja slovenskih trpinov v Ameriki. Vezano. Stane s poštnino vred \$1.75.

Zakon biogenesije. Vrlo poučna knjiga, ki pove, kako sleherni človek ponajtya v sebi razvoj vseh svojih živalskih in divjalskih prednikov. S slikami. Vezano. S poštnino vred \$1.50.

Obe knjigi, ki se naročita obenem, za tri dolarje poštnino prosto. Naročila sprejema tajnik Književne matice S. N. P. J. Frank Aleš, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill. — Adv.

POORLASTILA
dela MATIJA SKENDER za 12 LET, za rojake po celi Ameriki. On že mora vedeti, kako se pooblastila izdelujejo. Piši mu in raslofi svoje zadevo, pa ti bo naredil vse pravilno, da ti ne bo moglo gruniti prodan z nepravilnim pooblastilom. Njegov naslov je 5237 Butler St., Pittsburgh, Pa.

FRENCH LINE
New York—Havre—Paris
naravnost s izvrstnim novim parnikom in po šalesnici v Jugoslaviji
S. S. PARIS
33,700 ton—45,000 konjske sile
ODPLUJE
September 14.

Izvrstna komoditeta za tretnjo razreda potnike a 2, 4, 6 in 8 posteljami na družino.
Za nadaljnje pojavnila paglaila se pri vašem domačem zastopniku/French Line družbi.

Želodčni Nered. Nervoznost. Nečista Kri. Slaba Cirkulacija

so devet desetih naših boleznih, trpljenja in mizerije. Večina teh bolezni se lahko hitro ublaži, če se rabi čudodejno zdravilo Nuga-Tone, ki povzroča bogato, rdečo kri, močne in stanovitne sile, čvrsta moč in žono.

Slabost žila
Nuga-Tone vsebuje najboljše zdravilo, ki je bilo kdaj izumljeno. Nuga-Tone vsebuje najboljše zdravilo, ki je bilo kdaj izumljeno. Nuga-Tone vsebuje najboljše zdravilo, ki je bilo kdaj izumljeno.

Tanka, vodena kri—slaba cirkulacija.
Nuga-Tone vsebuje najboljše zdravilo, ki je bilo kdaj izumljeno. Nuga-Tone vsebuje najboljše zdravilo, ki je bilo kdaj izumljeno. Nuga-Tone vsebuje najboljše zdravilo, ki je bilo kdaj izumljeno.

Naga absolutna garancija.
Cena Nuga-Tone je \$1.00 steklenica. ZADOSTUJE ZA EN MESSIC ZDRAVLJENJA. Ali šest steklenic za \$5.00. Jemljite Nuga-Tone 30 dni, in če ne boste zadovoljni, vrnite nam steklenico in dobite denar nazaj. Zapišite svoje ime in naslov na steklenico. Ali preverite vse steklenice. Polnjenje nam naročite le danes in si pridobite nam svojo zdravilo, med in življeno silo. Nuga-Tone je na prodaj v vseh dobrih lekarnah po celi Ameriki in Evropi.

POŠLITE TA KUPON SE DANES

National Laboratory, 3, 701, 1018 S. Wabash Avenue, Chicago, Ill.
Obravnavajte: Priloge dobite _____ za kar mi pošljite _____ steklenic
Nuga-Tone, poštnino prosto.

Ime _____ Mesto _____
R. P. D. _____
Združba _____

Najnovejša svetovna ura.

Ura, ki je predstavlja slika, vsebuje najnovejšo iznajdbo pri žopnih urah v tem stoletju. Tukaj je zelo pomembna ura, nič večja od navadne ure in perfektno prava BUDILKA in drži pravi čas. Ali si morete zamisliti drugo uro, ki jo bi lahko nosili v tolovničnem žepu? Ako se imate sestati nekje ob 8:15 minut popoldan, tedaj vredite uro na ta čas, minuto in ravno ob tem času vas bo ura opomnila na vaš sestanek. Mogoče želite malo zadremati pol ure ali uro časa boditi doma ali kje drugje, po dnevi ali v noči, tedaj si vredite to žopno urico budilko in ona vas zbudi ravno ob pravem času. Ako želite dobiti vlak, spedi vašo kotoč, prepustite to gospej uri, katero bo pazila za vas na pravi čas, kadar se imate za izvršiti. To je najlepše in privlačnejše narejena ura za ta denar. Vi sploh ne potrebujete druge ure budilke na vašem domu, ki bi vas klicala v jutro ako imate to uro. Ta ura je posebno trepetno in močno izdelana, je krasno posrebrljena in niklana, je 16 st. velikosti z odprtim obrabom na kazala, ima prve vrste 8 kamnov, švicarsko kolesje in je jamčena za dobo 25 let. Sicer je veliko več vredna kot je naša cena; ker pa želimo, da se ljudje seznanijo s to uro in naložijo trdno smo se odločili prodajati jih po posebno niski ceni za svoto \$10.75. Popolno zadovoljstvo je jamčeno ali pa vrnemo denar ako nam vrnete v 10 dneh ne pokvarjeno uro nazaj.

ZASTONJ onim, ki bodo poslali njih naročilo takoj, bomo pridljali poleg ZASTONJ, krasno poslačeno verižico.

Ne pošiljajte nam denarja v napred, temveč samo izrežite ta oglas in ga pošljite nam pridenite zraven 20c za poštno in zavijalne stroške in kadar se vam bo prišlo uro in verižico na dom, morate plačati \$10.75. Torej ne odlašajte in pošljite vašo naročilo takoj ker ta ponudba je omejena le za kratko dobo.

VARIETY SALES COMPANY, Dept. 352,
1016 Milwaukee Avenue CHICAGO, ILL.

VAŽNO NAZNANILO.
Rojaki, ki nameravajo potovati v stari kraj in se želijo posneje zopet vrniti, a ne bi hoteli po več mesecih čakati na potrebne dovoljenje od strani merodajnih oblasti, naj se nemudoma obrnejo na mene po tozadevna pojavnila.

ANTON ZBAŠNIK, Slovenski javni notar,
Corner 48th and Butler Sts., Pittsburgh, Pa.